

วรรณกรรมทำนายอีสานเรื่องกาละนับมือส่วย : แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง
สภาพสังคมไทยในปัจจุบัน

An Analysis of Social Tendency in Local Isan Literature on
“Ka La Nab Mue Suay”

พระสุตสาคร ญาณวีโร¹, พระสุภาพร เตชธโร²

Phra Sudsakorn Yanaviro¹, Phra Suphaphorn Tejadharo²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย^{1,2}

Mahachulalongkornrajavidyalaya University^{1,2}

Corresponding author, e-mail: juntatipsudsakorn@gmail.com¹

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาตีความวรรณกรรมทำนายอีสานเรื่อง กาละนับมือส่วย เพื่อวิเคราะห์ตีความวรรณกรรมกับปรากฏการณ์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมไทยในปัจจุบันว่ามีแนวโน้มที่จะเป็นความเป็นจริงตามที่ปรากฏเนื้อหาในวรรณกรรมที่ได้ทำนายไว้ และสร้างตระหนักในคุณค่าของพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมถ้าหากขาดซึ่งหลักศีลธรรมในพุทธศาสนาต่อไป โดยบทความครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงวิเคราะห์ตีความวรรณกรรม

คำสำคัญ: การตีความ, วรรณกรรมทำนายอีสานเรื่อง กาละนับมือส่วย, วิเคราะห์แนวโน้ม, สังคมไทยปัจจุบัน

Abstract

This article has the objective to study and interpret the Isan prophetic literature on Time to count the tribute meal to analyze and interpret literature and the phenomenon of trends in changing Thai society today. That there is a tendency to be true as it appears in the literary content that has been predicted and raise awareness of the value of Buddhism that affects social change if this Buddhist principle is missing. This article is an analytical study of literature interpretation.

Keywords: interpretation, Isan Prophetic Literature time to count tribute meals, trend analysis, Thai society today.

บทนำ

วรรณกรรมทำนายอีสานเรื่องกาละนับมือส่วย จัดเป็นวรรณกรรมอย่างหนึ่งในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งวรรณกรรมเช่นนี้พบมากในภาคอีสาน (มัลลวีร์ ดอกแก้ว, 2548) โดยมีเนื้อหาโครงเรื่องกล่าวถึงสภาพสังคมในอนาคตที่จะเปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบต่างๆ โดยมากมีเนื้อหาทำนายเน้นไปในทางเสื่อมโทรมของสังคม หรือเหตุการณ์ในอนาคตของกลุ่มชาวพุทธที่ไม่ยึดถือศีลธรรมอันดีงาม ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปทำให้เกิดความเดือดร้อนเลวร้ายทางสังคมเกิดขึ้นในมิติต่างๆ นั่นเอง วรรณกรรมทำนายอีสานเรื่องกาละนับมือส่วยนี้จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่าถูกคัดลอกผ่านต่อกันไปเรื่อยๆ

จนกลายเป็นหนังสือลายแทง หนังสือบอก หรือหนังสือทำนาย ด้วยภาษาที่มนัยะที่เป็นรหัสลับที่จะต้องผ่านการตีความทางภาษาเป็นอย่างดี มีความลุ่มลึกตามภูมิปัญญาจากผู้แต่งที่มีความลึกซึ้งทางด้านภาษาและความลุ่มลึกในมิติมุมมองทางชีวิต มีแบบแผนการแต่งที่สละสลวยไพเราะเป็นโณลกบทกลอนที่สามารถที่จดจำได้ง่าย ยกตัวอย่าง เช่น

อยากกินข้าวให้ปลูกใส่ผลานหิน	อยากมีศีลให้ฆ่าพ่อ ตีแม่
อยากมีคนแหวเวียนให้ฆ่าพวกเดียวกัน	อยากมีสีสนให้นอนดินเกลือกฝุ่น
อยากอบอุ้นให้อาบน้ำยามหนาว	อยากกินปลาขาวให้แบกแหเข้าป่าโคก
อยากตกรกให้เข้าวัดฟังธรรม	

(พระมหาสุวัฒน์ ปญญาชีโร (เพชรรักษา), 2563)

มีความหมายที่ถอดความได้ว่า อยากกินข้าวให้ปลูกใส่ผลานหิน หมายถึง ให้รู้จักทำบุญใส่บาตรเพื่อเตรียมเสบียงไว้ในภพภูมิหน้า อยากมีศีลให้ฆ่าพ่อตีแม่ หมายถึง พ่อแม่ที่ทำให้เกิดวณเวียนในวัฏสงสารก็คือความโลภ ความโกรธ ความหลง อันเป็นกิเลสที่เราต้องฆ่าเสีย อยากมีคนแหวเวียนให้ฆ่าพวกเดียวกัน พวกเดียวกัน ในที่นี้หมายถึง “มัจฉริยะ” ความตระหนี่ถี่เหนียวในข้าวของความถือตัวของเราเอง เป็นกิเลสอีกขั้นที่ต้องฆ่าเสียด้วยการให้ทานและไม่อวดถือถือตัว อยากมีสีสนให้นอนดินเกลือกฝุ่นดินและฝุ่นในที่นี้หมายถึงกิเลสละเอียดที่เรียกว่านิวรณ์ 5 เครื่องปิดกั้นความเจริญของสมาธิจิต กำจัดได้ด้วยการนั่งสมาธิเรียนรู้ รู้จักกับมัน และฆ่าเสีย ก็จะมีสีสนความสว่างทางจิตในสมาธิ อยากอบอุ้นให้อาบน้ำยามหนาว หมายถึง ให้ทำบุญสุนทานสะสมไว้ตั้งแต่ยังหนุ่มสาว เมื่อแก่เฒ่าบั้นปลายชีวิตจะได้อบอุ้นใจว่าเราได้สะสมบุญกุศลไว้เพียงพอไม่ต้องหนาวอ้างว้างว่าเหวด้วยไม่เคยทำบุญ อยากกินปลาขาวให้แบกแหเข้าป่าโคก หมายถึง ถ้าอยากเข้าถึงบุญกุศลและธรรมก็ต้องเลิกละทำบาป อยากตกรกให้เข้าวัดฟังธรรม หมายถึง เมื่อเข้าสู่บริเวณวัดไม่ว่าจะในฐานะฆราวาส หรือบรรพชิต ก็ควรสำรวมระวังตั้งมั่นในศีลในธรรมให้ดี มิฉะนั้นแทนที่จะได้สรวรรคณิพพานก็กลับจะได้นรกแทน (พระครูธีรธรรมโม ธีรธมโม (สว่างแก้ว, 2563))

ซึ่งปกติหากใครไม่เข้าใจในภาษาหรือสำนวนเช่นนี้ได้ฟังครั้งแรกอาจต้องสะดุ้งตกใจกับสำนวนคำสอนเหล่านี้เพราะมีเนื้อหาตรงตามตัวอักษรที่มีความหมายที่แปลกๆ แม้ผู้รู้ภาษาอีสาน หรือเจ้าของภาษาอีสานเองอาจไม่เข้าใจความหมายเหล่านี้ได้ถูกต้องหากไม่ผ่านกระบวนการในการคิดหรือใช้เวลาในการวิเคราะห์ความจริงที่แฝงนัยยะให้ตีความแทรกอยู่ในแต่ละเนื้อความ เพราะฉะนั้นในการที่จะเข้าใจถึงความจริงของนัยยะภาษาที่แทรกอยู่ในเนื้อความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความพื้นฐานในการตีความวรรณกรรมทำนายอีสานเรื่องกาละนับมือส่วย เป็นอย่างดีนั่นเอง

หลักการตีความวรรณกรรมทำนายอีสาน

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน อธิบายคำว่า “ตีความ” คือ การชี้ หรือกำหนดความหมาย การให้ความหมายหรืออธิบาย ใช้หรือปรับให้เข้าใจเจตนาและความมุ่งหมายเพื่อความถูกต้อง เป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) และจากการค้นเอกสารหลักในการตีความวรรณกรรมพบว่ามีความหมายที่ตรงกับนักวิชาการด้านวรรณกรรมที่ให้ความหมายว่าการตีความนั้นในภาษาอังกฤษเรียกว่า interpretation โดยถือว่าการตีความเป็นสิ่งจำเป็นที่สุดในการอ่านหนังสือไม่ว่าหนังสือจะเป็นวรรณคดีประเภทใดก็ตาม (นฤมล กาญจนทิต และอุบลวรรณ โชติวิสิทธิ, 2532) การพิจารณาเนื้อหาผู้แต่งที่มีเจตนาซ่อนสารที่ไม่แจ่มชัดหรือแฝงไว้ไม่ทำให้เห็นความหมายโดยง่ายด้วยการใช้สื่อภาษาที่แยบยลผู้อ่านจะต้องพึงพิจารณาพยายามอ่านให้ดี จากอุปสรรคที่กีดขวางการเข้าใจที่เกิดจากศัพท์ สำนวน

รูปประโยค และการโยงความที่อธิบายการอ้างอิงไม่ชัดเจน นักตีความต้องทำหน้าที่ขุดค้นเอาความหมายแฝงมาแสดง ซึ่งสารแฝงเหล่านี้ผู้แต่งอาจจงใจสอดแทรกไว้ (ศิวกานท์ ปทุมสูติ, 2553) ดังนั้น การขบคิดจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งเนื้อความที่ไม่ตรงตามความหมายแท้จริงจะมีลักษณะที่ซ่อนอยู่ในรูปสัญลักษณ์ (symbol) หรือบุคลาธิษฐาน (personification) หรือบางครั้งอาจซ่อนอยู่ในสำนวนโวหารและกลวิธี การอ่านวรรณกรรมประเภทนี้ ผู้อ่านต้องใช้สติปัญญาแทงทะลุสิ่งที่อ่านให้ได้ทั้งหมดจึงจะสามารถเข้าใจวัตถุประสงค์และท่าทีของผู้เขียน สามารถสรุปความคิดจับใจความสำคัญ และอธิบายขยายความได้ โดยพิจารณาอย่างละเอียดจากถ้อยคำ ลีลา ภาษา ทักษะคิดตลอดจนสภาพแวดล้อม และเหตุการณ์ต่างๆ มาเป็นเครื่องช่วยในการทำความเข้าใจ เพื่อตอบคำถามของตัวผู้อ่านเองว่าได้รับความรู้อะไร รับทราบความคิดเห็นอะไร นั่นเอง (หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ, 2552) ด้วยเหตุนี้จึงมีการวางขั้นตอนการอ่านตีความที่จะต้องทำเมื่อพบว่ามีความหมายที่แฝงนัยยะความหมายซ่อนอยู่ในรูปแบบสัญลักษณ์ (symbol) หรือบุคลาธิษฐาน (personification) คือ (จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ และบาหยัน อิมสำราญ, 2547)

1. ต้องสำรวจงานเขียนนั้นด้วยการอ่านอย่างคร่าวๆ ว่างานเขียนนั้นเกี่ยวกับเรื่องใดเป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรอง หรืองานเขียนประเภทใด เช่น เป็นคำประพันธ์ นวนิยาย เรื่องสั้น บทความ กวีนิพนธ์หรือเป็นงานเขียนสั้นๆ แสดงคติสอนใจ

2. ต้องอ่านอีกรอบอย่างละเอียดเพื่อพิจารณาเนื้อหา ว่ามีใจความสำคัญกล่าวถึงเรื่องใด มีข้อความ ส่วนใดกล่าวถึงข้อเท็จจริง ส่วนใดเป็นการแสดงทรรศนะของผู้เขียน ส่วนใดเป็นการแสดงอารมณ์ความรู้สึก

3. วิเคราะห์ถ้อยคำ อาจมีบางคำที่มีความหมายเฉพาะ เช่น เป็นสัญลักษณ์ หรือมีถ้อยคำที่เป็นการกล่าวเชิงเปรียบเทียบ ด้วยการใช้ภาพพจน์ หรือเป็นสำนวนโวหาร เป็นคำที่มีความหมายหลายนัย ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านใช้ความหมายจากถ้อยคำในบริบทนั้นมาพิจารณาประกอบเพื่อให้เข้าใจความหมายได้มากขึ้น

4. พิจารณารสของคำเพื่อประมวลหาแนวโน้มของผู้เขียน อาจเป็นน้ำเสียงเชิงสั่งสอน น้ำเสียงแสดงการประชดประชัน น้ำเสียงแสดงความภูมิใจ ยินดี หรือเศร้าสลด เป็นต้น น้ำเสียงเหล่านี้จะสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายของผู้เขียนที่ต้องการสื่อสารมาให้อ่านพิจารณาใคร่ครวญหรือคิดคล้อยตาม

5. สรุปสารที่ได้จากการตีความข้อเขียนนั้นๆ การอ่านตีความ ผู้อ่านจะต้องเข้าใจจุดประสงค์สาระและน้ำเสียงที่อยู่ในงานประพันธ์นั้น เพื่อที่จะได้เข้าใจความคิดเห็น ประสบการณ์ จินตนาการ ฯลฯ ของผู้เขียนที่ส่งผ่านงานประพันธ์นั้น การอ่านตีความควรตีความทั้ง 2 ด้านควบคู่กันไป คือ ตีความด้านเนื้อหา และตีความด้านน้ำเสียง จึงจะทำให้เข้าใจสารนั้นได้อย่างถ่องแท้ ดังนั้น ในการที่จะเข้าถึงความจริงภาษาที่แฝงนัยยะความหมายซ่อนอยู่ในรูปแบบสัญลักษณ์ (symbol) หรือบุคลาธิษฐาน (personification) จึงจำเป็นจะต้องขบคิดด้วยปัญญาเป็นสำคัญ และในวรรณกรรมอีสานส่วนมากมักจะแฝงนัยยะความหมายซ่อนอยู่ไม่อยู่ในรูปของภาษาที่ตรงตามความหมาย เช่น ในตอนหนึ่งในวรรณกรรมอีสานกาละนับมือส่วยที่ผู้เขียนกำลังศึกษาตอนหนึ่งที่ว่า “...กบเขียดฮ้องประสงค์อ่าน โคลงสาร ผูกหม่องเพาพิชเงือก ลิกลัว เกรงย่าน...” (สวิง บุญเจิม, 2542) หมายถึง วันหนึ่งเมื่อกาลเวลามาถึงประชาชนไม่เกรงกลัวผู้มีอำนาจ และจะทำการประกาศขับไล่ (ประท้วง) ผู้มีอำนาจเหล่านั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าในการตีความจะไม่ไปตามภาษาที่เขียนแต่จะตีความในรูปของสัญลักษณ์ (symbol) โดยให้ “กบเขียดฮ้องประสงค์อ่าน โคลงสาร” เป็นสัญลักษณ์ (symbol) แทนประชาชนทั่วไป และ “ผูกหม่องเพาพิชเงือก ลิกลัว เกรงย่าน...” เป็นสัญลักษณ์ (symbol) แทนผู้มีอำนาจนั่นเอง

เนื้อหาวรรณกรรมอีสานเรื่อง กาละนับมือส่วย

วรรณกรรมอีสานเรื่อง กาละนับมือส่วย ฉบับที่ผู้เขียนกล่าวถึงนี้เป็นฉบับรวบเรียงและเรียบเรียงของอาจารย์สวิง บุญเจิม ซึ่งเนื้อหามีความแตกต่างจากกาละมือส่วย ที่มาจากศิลาจารึกที่วัดเชตุพน-พุทธคยา ประเทศอินเดีย โดยฉบับนั้นไม่ปรากฏชื่อแต่งหรือผู้แปลไว้ (มัลลวีร์ ดอกแก้ว, 2548) แต่มีเนื้อหาโครงเรื่องที่กล่าวถึงเหตุการณ์สังคมบ้านเมืองในอนาคตหลังเหตุการณ์ที่พระพุทเจ้าได้ทรงปรินิพพานไปแล้ว โดยเป็นเรื่องที่ได้ตรัสแก่พระอานนทไว้อีก่อนปรินิพพานว่าเมื่อเวลาผ่านไปถึงช่วงครึ่งกึ่งพุทธกาล 2500 ปี มนุษย์จะพบภัยพิบัติที่กินเวลายาวนานกว่า 30 ปี โดยมีเหตุการณ์ที่ไม่ดี เลวร้าย เสื่อมทราม แปลกไปจากสังคมดั้งเดิมเมื่อครั้งอดีตในเรื่องต่างๆ สิ่งใดที่มวลมนุษย์ไม่พบก็เกิดขึ้นมาให้เห็น เช่น มนุษย์จะออกมารบราฆ่าฟันกัน และมีภัยพิบัติธรรมชาติ โรค ภัย เจ็บป่วยต่างๆ เกิดขึ้นแก่มนุษย์เพื่อเตือนสติหรือบอกเหตุการณ์ให้พึงระวังในอนาคตนี้เอง วรรณกรรมทำนายนอีสานเรื่อง กาละนับมือส่วย จึงเปรียบเสมือนหนังสือบอกลายแทง แนวทาง หรือหนังสือบอกต่อๆ กันมา ทั้งยังถูกตีความเล่าขยายแจ้งบอกต่อคนอื่นๆ ในสังคมอีสานด้วยการเทศน์บอกของพระภิกษุด้วยการนำเอามาขับลำเล่านเสียงเล่าบอกเหมือนการร้องหมอลำที่ออกแสดงในมหรสพในภาคอีสาน (ปริญ รสจันทร์ และคณะ, 2555)

ในวรรณกรรมอีสานเรื่อง กาละนับมือส่วย ฉบับรวบเรียงและเรียบเรียงของอาจารย์สวิง บุญเจิมที่ผู้เขียนกล่าวถึงนี้ มีเนื้อหาที่แบ่งออกเป็นตอนๆ ถึง 6 เรื่อง หรือในภาษาอีสานเรียกว่า “บัน” คือ 1. บันสาสน์ สมที่คิด 2. บันสมที่คิด 3. บันสมที่อ่าว 4. บันลีปสุญ 5. บันบังรหัส 6. บันพยากรณ์

บันที่ 1-บันที่ 5 นี้ เนื้อหาน่าจะมีที่มาจากวรรณกรรมอีสานเรื่อง เรื่อง ลิบพระสุรย์ หรือ ลิบปสุรย์ หรือ ลิบปสุญ (มัลลวีร์ ดอกแก้ว, 2548) ซึ่งเป็นวรรณกรรมอีสานชั้นครูที่มีความยากในการแต่ง และมีความไพเราะมีสำนวนภาษาที่ยาก ในปัจจุบันยังเป็นที่ถกเถียงกันในหมู่นักวิชาการว่า ใครคือผู้ประพันธ์ และประพันธ์ขึ้นในยุคไหนกันแน่ อย่างไรก็ตามจากข้อมูลที่พบพอสันนิษฐานได้หลักใหญ่ 3 กลุ่มแนวคิดในเรื่องนี้ คือ

กลุ่มที่ 1 เชื่อว่าคนแต่ง คือ เจ้าปางคำ ผู้ครองนครหนองบัวลำพู ผู้ประพันธ์เรื่อง สิ้นไซ (มีอายุราวสามร้อยกว่าปีที่แล้ว)

กลุ่มที่ 2 เชื่อว่าคนแต่ง คือ พระเจ้าอนุวงศ์ กษัตริย์แห่งกรุงเวียงจันทน์องค์สุดท้ายครองราชในปี 2348-2371

ส่วนกลุ่มที่ 3 เชื่อว่าคนแต่ง คือ พระมหาสมณพราหมจารย์ลิบสองกวี ซึ่งเป็นพระสังฆราชองค์สุดท้ายของอาณาจักรล้านช้าง และเป็นที่ปรึกษาในราชสำนักของพระเจ้าอนุวงศ์

แต่อย่างไรก็ดี แม้คำตอบที่ชี้ชัดว่าใครเป็นผู้แต่งหรือประพันธ์นั้นไม่สามารถชี้ชัดได้ แต่มีความเชื่อไปในทิศทางเหมือนกันว่าจะต้องเป็นนักปราชญ์แห่งลุ่มแม่น้ำโขงยุคหลังพระเจ้าอนุวงศ์อย่างแน่นอน

ในส่วนเนื้อหาสาระที่เริ่มกล่าวถึงการทำนาย เริ่มจาก “บันพยากรณ์” เป็นสำคัญ โดยมีเนื้อหาในบันนี้ว่า (พระครูธีรธรรมโม ธีรธมโม (สว่างแก้ว), 2563)

บัดนี้กาละนับมือส่วยหลายปีเป็น

อันต่างมาแล้ว

พระหากเทศน์ไว้

ภายสร้อยศาสนา

มีความหมายว่า พระท่านเทศน์ไว้ว่ากาลเวลาผ่านไปจะมีเหตุการณ์ต่างๆ เกิดขึ้นเมื่อถึงกาลในบันปลายศาสนา

“ผู้หนุ่ม หญิงชายส่วยสิบสามปี สิมิลูก ลือแล้ว” มีความหมายว่า ชายและหญิงอายุแค่ 13 ปีจะมีลูกก่อนวัยอันควรอย่างดาดซัน

“นักปราชญ์ ถมแม่น้ำที่กว้าง ขาดเงิน” มีความหมายว่า นักปราชญ์ไม่กล่าวสอนธรรมแม้มีนักปราชญ์หรือผู้มีความรู้เต็มบ้านเต็มเมืองแต่ประชาชนไม่ได้ความรู้จากเขาเลย

แม่น้ำว่าสังฆะเจ้าทรงธรรม ในสูตรก็ดี

ยังเล่าแปลงจ่ายเชื่อเงินดั่ง คั่วขาย

มีความหมายว่า แม้พระเจ้าสงฆ์ยังมีการซื้อขายแลกเปลี่ยนเงินตราเหมือนชาวบ้าน

กลางเหล่ายังจำนงค์สอน พุทธบาทก็มี

สังฆะสมณสิ่งนั้นมีน้อย บ่หลาย

มีความหมายว่า พระสงฆ์บางหมู่คณะก็ตั้งมั่นในคำสอนของพระพุทธเจ้าแต่ว่ามีน้อย และข้อความว่า “โจรได้ทะวาวคำ ม้าขี่ก็มี” ในที่นี้หมายถึงข้าราชการปล้นชาติจะมีพาหนะฟรี

นักปราชญ์เป็นจาวง่วงถือกระบือ คั่วขอ

คนหลักเป็นคนไปใจเบา คิดบ่ถึก

หมายถึง คนดี ๆ จะทำตัวเหมือนคนไปไม่สนใจใคร คนดีจะท้อใจคิดไม่ออกกว่าควรจะทำอย่างไรดี มีแต่นั่งความวางเฉย

“หินแฮ่ ไหลล่องแก่งโฮฮ้าง สนั่นเมือง” หมายถึง คนไม่รู้หลักการบริหารแต่ได้ดีเพราะการประจบเจ้านาย

กบเขียดฮ้างประสงค์อ่าน โคลงสาร

ฝูงหมู่เงาพิชเือกสลัก ล้วน เกรงย่าน

มีความหมายว่า กบเขียดฮ้าง หมายถึง ผู้น้อยหรือประชาชนถึงเวลาแล้วจะขับไล่ไปเอง (ประท้วง) ส่วนเงาพิช จะหมายถึงผู้มีอำนาจ

หินอยู่น้ำไหลล่อง ตามกระแส

เขาก็ไล่สาครไปอยู่นอน ในบ้าน

หมายถึง ผู้ที่เคยมีหลักหนักแน่นก็จะไม่เป็นไม่เป็นหลักกลับหนีหาย

ปลาบึกขึ้นหนีสาคร ค้างหาด

คิดลึ้นอยู่ลี้ปลายไม้ ลิ่งแลน

ปูปลาฮู้เปิดน้ำหนีหาย วังปลา

มีความหมายว่า คนดี ๆ มีศีลธรรมจะพากันหนีหนีไป

เขาก็แยงภูผาเถื่อนพนา เนาค้าง

สระบ่มีน้ำ เอาไปทำไว้สู่แห่ง

อุแอ่งหม้อหมางน้ำว่า ลิหนี้

มีความหมายว่า ผู้มีอำนาจฝ่ายปกครองจะโกงกินบ้านเมืองทำให้ประชาชนเดือนร้อน

เอียนก็มาเปิดน้ำลิหนี้จาก วังตม

เขาก็ไปแบ่งฮวงฮังอยู่เทิง ปลายไม้

มีความหมายว่า ประชาชนนั้นต่างเบียดเบียนต่อบ้านเหตุการณ์บ้านเมือง

งูเงือกพร้อมหนีเขื่อน ชลธา

เขาติเนาภูผาบ่อนมัน บ่มีน้ำ

หมายถึง ลูกหลานชาวบ้านขาดการเหลียวแลจากรัฐจะหนีเข้าสู่ที่ไม่ใช่ที่ของตน

มาลาฮ้างฮามสุญ เสียกลืน

หงส์คำกักราบไหว้ประนมนม หมูกา

หมายถึง คนดีจะทำลายศักดิ์ศรีตนเองไปหลงกราบไหว้จนจ้อคนชั่ว

หมากพร้าวมาเปิดต้นตกล่วง ลงดิน

มันบ่ยินดี

คอมผู้เฒ่าบุญเป็นการค้า

หมายถึง ผู้มีศีลจะลดตัวลงไปเป็นลูกน้องของคนชั่ว

क्रमองฮ้างหมางเมิน ข้าวเปลือก

ข้าหลอดมาเปิดเบ๊ยแถมขึ้น ใส่ใน

หมายถึง คนจะหันหลังให้วัฒนธรรมของตนเอง

ทุกสิ่งเชื่อที่เกิดอยู่ เมืองมนุษย์

เขาสีมีความสุข ทุกข์บ่มีมาใกล้

หมายถึง ทุกชีวิตไม่ว่าคน,สัตว์ ต้นไม้ เขาจะไม่เบียดเบียนกันจะมีแต่ความสุขความเจริญตลอดไปเพราะการรักษาศีลธรรม

จะเห็นได้ว่าเนื้อหาวรรณกรรมทั้งหมดข้างต้นนี้ล้วนเป็นเนื้อหาการทำนายอนาคตบ้านเมืองและสังคมเป็นสำคัญโดยสรุปที่เห็นได้ในเนื้อหา คือ เมื่อใดที่ถึงยุคปลายสมัยพุทธกาล ผู้คนผู้คนทั้งหลายไร้ศีลธรรม คุณธรรม เหตุการณ์พิบัติก็จะเกิดขึ้นต่อสังคมบ้านเมืองนำมาซึ่งภัยพิบัติให้เกิดขึ้นนั่นเอง

วิเคราะห์แนวโน้มทางสังคมจาวรรณกรรมทำนายอีสาน เรื่องกาละนั่มมือส่วย

เมื่อพิจารณาวรรณกรรมทำนายอีสาน เรื่อง กาละนั่มมือส่วยผู้เขียนพบว่า วรรณกรรมทำนายอีสาน เรื่องนี้เป็นวรรณกรรมอีสานที่มีความลุ่มลึกทางภาษามีการแต่งในรูปลักษณะที่ทางภาคอีสานเรียกว่า ฃญา (ปรีชา พินทอง, 2534) โดยเนื้อหาที่กล่าวถึงความเสื่อมของสังคมที่จะเกิดขึ้นในอนาคตซึ่งเป็นสิ่งที่เหนือสามัญวิสัยถือเป็นบุคลาธิษฐาน (personification) เป็นบุพนิมิตที่บอกเหตุในอนาคตโดยวรรณกรรมทำนายอีสานเรื่องนี้น่าจะได้ได้รับอิทธิพลหลักคำสอนพระพุทธศาสนาที่มีการตีความจากคัมภีร์ดั้งเดิมอย่างพระไตรปิฎก และคัมภีร์คัมภีร์อรรถกถา (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 9 ข้อที่ 21-28 หน้า 9-10 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) จากนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาในยุคสมัยหนึ่งที่มองเห็นว่าในอนาคตหากมนุษย์ไม่มีศีลธรรมเสื่อมถอยจากพระพุทธศาสนาแล้วย่อมส่งผลให้เกิดความวิบัติต่างๆ เกิดขึ้น ทั้งในส่วนที่บุคคล สังคม การเมืองการปกครอง ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเกี่ยวโยงกันเป็นระบบ เกิดความโกลาหลเกิดกลียุคขึ้น ดังนั้นป้องกันอันตรายจึงได้แต่งวรรณกรรมทำนายเรื่องกาละนั่มมือส่วยนี้ขึ้น (อุดม บัวศรี, 2535) จึงเชื่อได้ว่าวรรณกรรมทำนายอีสานเรื่องกาละนั่มมือส่วยนี้เป็นเครื่องมือชี้เตือนสติ ให้รู้จักการเตรียมพร้อมหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตนั่นเอง

แต่อย่างไรก็ดี เมื่อวิเคราะห์พิจารณาจากเหตุการณ์ในสังคมปัจจุบันพบว่ามีแนวโน้มที่จะเป็นจริงเพราะเมื่อใดที่มนุษย์นั้นหากขาดซึ่งศีลธรรม หรือหลักธรรมประจำใจย่อมนำไปสู่ความเสื่อมวิบัติตามธรรมชาติที่ขาดนั้น ซึ่งเห็นได้จากแนวโน้มเหตุการณ์จากสื่อต่างๆ ในสังคมปัจจุบัน คือ

1) แนวโน้มทางสังคมด้านวัยรุ่น จากในวรรณกรรมมีเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่ง คือ มีการกล่าวถึงสังคมด้านวัยรุ่นปรากฏอยู่ โดยมีเนื้อหว่า “ผู่หญ่ หลึงชายส่วยสิบสามปี สิมี่ลูก ลือแล้ว” (สวิง บุญเจิม, 2542) ซึ่งหากมองผลจากสถิติสำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข กรณีเรื่องของสถิติในการคลอดของแม่วัยรุ่นประเทศไทย ปี พ.ศ. 2565 และการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่น พบว่าในปี 2565 นั้น มีจำนวนการคลอดบุตรของวัยรุ่นอายุ ต่ำกว่า 20 ปี คือ 10-19 มากถึง 20,343 มีวัยรุ่นอายุต่ำกว่า 13 ปีที่คลอดบุตรถึง 394 คน นอกจากทั้งหมดอยู่ในอายุ 14-19 ปีจำนวน 19,949 คน นอกจากนี้ใน ปี พ.ศ. 2565 จากการสำรวจพบว่า ร้อยละของนักเรียนที่เคยมีเพศสัมพันธ์แล้ว ในนักเรียน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ประมาณร้อยละ 25 และนักเรียนชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 2 ประมาณร้อยละ 42 ส่วนในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ประมาณร้อยละ 95 (สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2565) ซึ่งหากมองจากสถิติจะเห็นว่ามีมูลที่มีแนวโน้มตรงตามที่ปรากฏในวรรณกรรมอีสาน เรื่อง กาละนับมือส่วย ซึ่งส่วนหนึ่งของการมีบุตรอันควรก่อนวัยนั้นในทางพุทธศาสนา เห็นว่ามีผลมาจากการการที่มนุษย์ถูกกระตุ้นจากสิ่งเร้า คือ กิเลสตัณหา ที่มีติดอยู่ในตัวมนุษย์ ซึ่งความต้องการทางเพศหรือแรงขับนี้จะปรากฏขึ้นเมื่อถึงวัยเจริญพันธุ์ อันเหมาะสมตามแต่สังคมวัฒนธรรมของแต่ละประเทศจะกำหนดมาตรฐาน แต่อย่างไรก็ดีในมุมมองสังคมไทยเด็กที่มีอายุยังไม่พ้นนิติภาวะ คือ อายุอายุ 20 ปีบริบูรณ์ ก็ยังเห็นไม่ควรที่จะมีบุตรนั่นเอง

2) **แนวโน้มทางสังคมด้านศาสนา** จากในวรรณกรรมเรื่องนี้มีเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่ง คือ มีการกล่าวถึงเรื่องด้านศาสนาถึงการไม่ทำธุระหรือกิจของพระภิกษุสงฆ์ ดังมีเนื้อความกล่าวว่า (สวิง บุญเจิม, 2542)

แม่นว่า สังฆะเจ้าทรงธรรม ในสูตร ก็ดี
ยังเล่า แปลงจ่ายเชื้อเงินดั่ง คั่วขาย
लगเลล่า ยังจำนงค์สอน พุทธบาทก็มี
สังฆะสมณสิ่งนั้นมิค่อย บ่หลาย
พระสงฆ์เจ้าปมีสอน ธรรมสวากซ์
มีแต่ความซี้คร้านฉั่นแล้ว ก็เหล่านอน

ถอดเนื้อความโดยรวมได้ว่า ในอนาคตพระภิกษุสงฆ์มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนเงินตราเหมือนชาวบ้าน อย่างไรก็ตามก็ยังมีความสังขยที่ยังปฏิบัติตามดำเนินตามคำสอนของพระพุทธเจ้าแต่มีน้อย... นอกจากนี้ยังมีพระสงฆ์ที่ไม่อบรมสั่งสอนแสดงธรรมด้วยเกียจคร้านฉั่นแล้วก็นอน ซึ่งถามว่าแนวโน้มทางศาสนาในวรรณกรรมมีปรากฏในปัจจุบันหรือไม่นั้น คงต้องพิจารณาเป็นกรณีไป แต่อย่างไรก็ดีในพุทธศาสนานั้นพระพุทธเจ้าท่านได้ทรงวางกฎระเบียบบัญญัติเป็นพระวินัยในเรื่องของกิจวัตรสำคัญของภิกษุสงฆ์ที่พึงปฏิบัติไว้แล้ว 2 อย่าง คือ 1. ถือนิสัย 4 อย่างในการดำเนินชีวิต คือ 1) บิณฑบาตเป็นกิจวัตร 2) ถือบ้างสกุลเป็นกิจวัตร 3) อยู่โคนต้นไม้เป็นกิจวัตร 4) ฉันทายถนด้วยน้ำมูตรเน่า และถืออภินิหารกิจ 4 อันไม่พึงกระทำ คือ 1) ไม่เกี่ยวข้องกับกามารมณ์ 2) ไม่ลักทรัพย์ 3) ไม่ฆ่าสัตว์ 4) ไม่อวดคุณวิเศษที่ตนไม่มี นอกจากนี้พระภิกษุสงฆ์ยังมีหน้าที่สำคัญในการศึกษา 3 ด้าน คือ 1) ด้านศีล ต้องควบคุม กาย วาจา ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย 2) ด้านสมาธิ พระสงฆ์ต้องฝึกฝนจิตใจด้วยการฝึกเจริญภาวนา เพื่อทำจิตใจให้สงบ ข่มกิเลส 3) ด้านปัญญา พระสงฆ์จะต้องศึกษาอบรมตนเองให้เป็นผู้มีปัญญา (อมร สังข์นาค, 2564) ดังนั้นหากมองแนวโน้มทางศาสนาในส่วนตัวผู้เขียนเห็นว่ามีความเป็นไปได้ตามปรากฏในวรรณกรรมอีสานเรื่องนี้ในบางส่วนเท่านั้นเอง

3) **แนวโน้มทางสังคมการเมือง** ในส่วนนี้ผู้เขียนขอวิเคราะห์จากทัศนะส่วนตัวจากเหตุการณ์สถานการณ์ปัจจุบันที่ปรากฏในสื่อ และข้อมูลการจัดอันดับการคอร์รัปชัน: อันดับความโปร่งใสไทยปี 2565 ของไทยในระดับโลกและอาเซียน พบว่า ประเทศไทย ถูกจัดอยู่ในอันดับที่ 101 จากจำนวนทั้งหมด 180 ประเทศ และได้คะแนนดัชนีที่ 36 (จากคะแนนเต็ม 100) ซึ่งเท่ากับค่าดัชนีในปี 2022 ถือว่าคงที่เนื่องจากในการจัดอันดับปี 2019 ไทยก็อยู่ในอันดับที่ 101 จาก 180 ประเทศ ซึ่งประเทศที่อันดับตัวเลขยิ่งสูงนั้นหมายถึงยิ่งมีการคอร์รัปชันมากนั่นเอง (หนังสือพิมพ์สยามรัฐ, 2565) นั่นเอง จากปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันนี้เองจึงทำให้เกิดการกระทำที่ผิดจากหลักความถูกต้อง ก่อเกิดเหตุการณ์ทางจริยธรรมที่ผิดรูปเกิดขึ้น ดังเห็นได้จากสื่อปัจจุบัน ซึ่งเรื่องเหล่านี้ล้วนมีรากฐานมาจากการขาดซึ่งศีลและจริยธรรม

อันดีงามนั่นเอง เมื่อนำมาพิจารณาจากวรรณกรรมก็เห็นได้ว่ามีแนวโน้มที่เป็นจริง ดังปรากฏในเนื้อความในวรรณกรรมอีสานเรื่อง กาละนับมือส่วย นั่นเอง

บทสรุป

จากการวิเคราะห์แนวโน้มความเชื่อมโยงทางสังคมจากวรรณกรรมทำนายนอีสาน เรื่องกาละนับมือส่วย พบว่าในการแต่งวรรณกรรมอีสานเรื่องนี้ล้วนมีเค้ามาจากการที่พระพุทธรูปเจ้าทรงทำนายนาคคตหลัง พุทธปรินิพพานแก่พระอานนท์ โดยใจความสำคัญหลักในเรื่องการทำนายนี้อาจเกิดจากการหยั่งเห็นของ พระพุทธรูปเจ้าที่มองแล้วว่าในอนาคตมนุษย์นั้น หากเสื่อมจากศีลธรรมจริยธรรมอันดีงามจึงทำให้เกิดปัญหา ที่ไม่ดีแก่มนุษย์เอง ดังนั้น หากไม่ต้องการให้เกิดภัยพิบัติ หรือเหตุการณ์ที่ไม่ดีเกิดขึ้นในทางออกน่าจะเป็น การที่มนุษย์ยังต้องรักษาศีลธรรมจริยธรรมหรือข้อปฏิบัติในทางพุทธศาสนาที่ดีให้ดำรงอยู่ เพื่อไม่ให้ เหตุการณ์เลวร้ายพิบัติเป็นจริงดังคำทำนายไว้ในวรรณกรรมอีสานเรื่อง กาละนับมือส่วยนี้

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2565). **สถิติการคลอดของแม่วัยรุ่นในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2565**. กรุงเทพฯ: สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2565.
- จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ และบาหยัน อิมสำราญ. (2547). **การใช้ภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: โครงการตำราและหนังสือคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น จำกัด.
- ปรีชา พินทอง. (2534). **ผลภาษาจิตโบราณอีสาน**. พิมพ์ครั้งที่ 6. อุบลราชธานี: ศิริธรรมออฟเซ็ท.
- สวีน บุญเจิม. (2542). **กาละนับมือส่วย**. กรุงเทพฯ: บ.เอช.ที.แอนด์ที. คอร์ปอเรชั่น.
- ศิวกานท์ ปทุมสูติ. (2553). **คู่มือการอ่านคิดวิเคราะห์**. สุพรรณบุรี: ศูนย์เรียนรู้ทุ่งสักอาศร.
- หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ. (2552). **วิเคราะห์วรรณคดีไทย**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- อุดม บัวศรี. (2535). **กาละนับมือส่วย หรือพุทธทำนาย**. ขอนแก่น: ศูนย์วัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นฤมล กาญจนทิติ และอุบลวรรณ โชติวิสิทธิ. (2532). **ว่าด้วยหลักวรรณคดีวิจารณ์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- มัลลวีร์ ดอกแก้ว. (2548). **วรรณกรรมท้องถิ่นเรื่อง พุทธทำนาย**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- ปริญ รสจันทร์ และคณะ. (2554). **การสร้างความปลอดภัยระหว่างสยามและท้องถิ่นหลังความขัดแย้งกรณีกบฏผู้มีบุญอีสาน 2444 - 2455**. รายงานการวิจัย ปีงบประมาณ 2555 คณะครุศาสตร์. ร้อยเอ็ด : มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.
- พระมหาสุวณัฏ ปญญาวิโร (เพชรรักษา). (2563). **ปริศนาธรรมในวรรณกรรม**. สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2563 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/301958//>.

- อมร สังข์นาค. (2563). **วิถีธรรมวิถีไทย หน่วยที่ 6 เรื่อง พระสงฆ์ หน้าที่ของพระสงฆ์และการปฏิบัติตนต่อพระสงฆ์**. สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2564 จาก [//">http://www.madchima.org/forum/index.php?topic=5544.0;wap2 //](http://www.madchima.org/forum/index.php?topic=5544.0;wap2).
- หนังสือพิมพ์สยามรัฐ ออนไลน์.(2565). **พุทธสูงขึ้น! ไทย ติดอันดับ 101 ดัชนีคอร์รัปชันโลก**. สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2566 จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/324089>.
- พระครูธีรธรรมโม ธีรธมฺโม (สว่างแก้ว). (2563, 15 ธันวาคม). **การถอดความสำนวนวรรณกรรมอีสาน เรื่อง กาละนั่มมือส่วย**. (พระสุตสาคร ญาณวีโร, ผู้สัมภาษณ์).
-